

CRNA GORA
S K U P Š T I N A
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 00-63-8/17-26/
Podgorica, 24. jul 2017. godine

Povodom razmatranja Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. s Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2017. godinu i Izvještajem o realizaciji Akcionog plana u 2016. godini, Odbor za ljudska prava i slobode sa Devete i Desete sjednice, održanih 11. i 24. jula 2017. godine podnosi

I Z V J E Š T A J
O RAZMATRANJU STRATEGIJE ZA SOCIJALNU INKLUZIJU ROMA I EGIPĆANA U
CRNOJ GORI 2016-2020.
S AKCIONIM PLANOM ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE ZA 2017. GODINU I
IZVJEŠTAJEM O REALIZACIJI AKCIONOG PLANA U 2016. GODINI

Odbor za ljudska prava i slobode je u okviru kontrolne uloge Parlamenta, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na osnovu Plana aktivnosti Odbora za 2017. godinu, sačinjenog na osnovu:

- Rezolucije Evropskog parlamenta o Crnoj Gori, usvojene 16. marta 2017. godine,
- Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2016. godinu, od novembra 2016. godine,
- Rezolucije Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope 2030 (2015), od 27. januara 2015. godine,
- Programa rada Vlade Crne Gore za 2017. godinu,
- aktivnosti Skupštine Crne Gore i
- jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2016. godinu,

na Devetoj sjednici, održanoj 11. jula 2017. godine, na kojoj su, pored poslanika, članova Odbora, u skladu sa članom 67 Poslovnika Skupštine Crne Gore, učestvovali:

- Valon Dasharami, v.d. sekretara Ministarstva za ljudska i manjinska prava,
- Sokolj Beganaj, samostalni savjetnik u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava,
- Aleksandra Popović, samostalna savjetnica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava,
- Budimirka Đukanović, načelnica Direkcije za zaštitu rizičnih grupa u Ministarstvu rada i socijalnog staranja,
- Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore,
- Samir Jaha, izvršni direktor NVO „Mladi Romi“,
- Goran Macanović, izvršni direktor Saveza slijepih Crne Gore,
- Marina Vujačić, izvršna direktorica Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore i
- Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava u NVO „Građanska alijansa“,

a polazeći od navoda iz Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2016. godinu:

“Određeni napredak ostvaren je kada je riječ o Romima koji žive u Crnoj Gori. U martu je Vlada usvojila novu strategiju i akcioni plan socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori za period 2016 – 2020. godine. Nedostatak odgovarajućeg budžeta za njenu implementaciju i dalje je razlog za zabrinutost. Treći Seminar o romskim pitanjima sa Evropskom komisijom održan je u julu, i okupio je sve relevantne subjekte društva u raspravi o sektorima u kojima je potreban napredak da bi se poboljšao život Romske zajednice. Preporuke sa seminara iziskuju temeljito praćenje svih državnih institucija i bolju koordinaciju, uključujući i sa lokalnim vlastima i civilnim društvom. Učešće Roma u obrazovanju na svim nivoima poboljšano je, ali je generalno slabo, uključujući tu i obavezno osnovno-školsko obrazovanje; stope odustajanja od školovanja i dalje su visoke. U septembru 2015. godine, objavljen je prvi crnogorsko-romski i romsko-crnogorski rječnik. Romi su i dalje najugroženija i najdiskriminisanija zajednica u različitim oblastima života, pri čemu su Romkinje izložene dvostrukoj diskriminaciji. Romi su i dalje nedovoljno zastupljeni u politici i imaju poteškoća u pristupu tržištu rada i zdravstvenim uslugama, a romska djeca i dalje su izložena dječjem radu. Stambene potrebe domicilnih Roma treba rješavati; u nekim opštinama situacija je i dalje kritična. To iziskuje kontinuirano praćenje da bi se spriječila iseljenja koja nisu u skladu sa međunarodnim standardima.

Ostvaren je određeni napredak u rješavanju pitanja raseljenih i interno raseljenih lica. U aprilu je usvojena Strategija za iznalaženje trajnih rješenja za interno raseljena lica u Crnoj Gori, naročito na području Konika, za period 2016-2017. godine. Nakon što je 2014. godine istekao rok za prijavu za registriranje „statusa stranca sa stalnim nastanjenjem“, vlasti sada postepeno rješavaju zaostale predmete. U Crnoj Gori zakonito boravi 11.201 izbjeglica iz bivše Jugoslavije, a broj neriješenih prijava je 1.352. Razlog za brigu je to što ima više od 250 maloljetnika koji još nisu registrovani, i zato nemaju nikakvo pravo boravka. (strana 78 Prevoda Izvještaja),

i navoda u Rezoluciji Evropskog parlamenta o Crnoj Gori, od 16. marta 2017. godine u kojoj Evropski parlament, između ostalog:

„primjećuje određeni napredak u poboljšanju položaja manjina, uključujući dovršavanje nekoliko zakonodavnih reformi radi dodatnog usklađivanja sa evropskim i međunarodnim standardima ljudskih prava; pozdravlja donošenje Strategije i Akcionog plana za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana za period 2016. – 2020.; poziva da se tom Akcionom planu dodijele adekvatna sredstva kako bi se mogao sprovesti na odgovarajući način; izražava zabrinutost zbog dvostruke diskriminacije sa kojom se suočavaju Romkinje te u pogledu pristupa Roma, egipatske manjine i Aškalija zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju, stanovanju i zapošljavanju.“

realizovanjem osme aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2017. godinu, razmotrio Strategiju za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. s Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2017. godinu i Izvještajem o realizaciji Akcionog plana u 2016. godini.

Uvodno obrazloženje o Strategiji za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. s Akcionim planom za Sprovođenje Strategije za 2017. godinu dao je Valon Dasharami, v.d. sekretara Ministarstva za ljudska i manjinska prava, dok je Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije u 2016. godini predstavio Sokolj Beganaj, samostalni savjetnik u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

U raspravi su učestvovali: Samir Jaha, izvršni direktor NVO “Mladi Romi”, Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava u NVO “Građanska alijansa”, Marina Vujačić, izvršna direktorica Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, poslanica Nada Drobnjak, poslanik Mirsad Murić, Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Sokolj Beganaj, samostalni savjetnik u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Povodom razmatranja Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. s Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2017. godinu i Izvještajem o realizaciji Akcionog plana u 2016. godini, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa šest glasova “za”) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Iako su Romi, po ocjeni iz Izvještaja Evropske komisije, najugroženija i najdiskriminisana zajednica u različitim oblastima života, Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja ogromne napore koje Crna Gora preduzima na poboljšanju položaja Roma zbog čega bi mogla „držati lekcije“ mnogim drugim razvijenijim državama. Brojne i kontinuirane su aktivnosti koje nadležni državni organi, u saradnji sa organima lokalne samouprave i civilnim sektorom, preduzimaju u oblasti obrazovanja, stanovanja, zdravstvene zaštite, zapošljavanja, pravnog statusa, socijalnog statusa i porodične zaštite i kulture, identiteta i informisanja pripadnika romske i egipćanske populacije, što rezultira vidljivim i mjerljivim napretkom u položaju Roma i Egipćana u Crnoj Gori. Međutim, radi daljeg unapređenja njihovog položaja treba obezbijediti bolju koordinaciju aktivnosti svih subjekata koji se bave poboljšanjem položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori.
2. U obrazovanju romske i egipćanske populacije Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja ostvareni napredak, prepoznat od svih učesnika sjednice, o čemu svjedoče podaci da je u školskoj 2016/17. godini u predškolske ustanove upisano 103 djece, u osnovne škole 1.622 učenika, u srednje škole 112 učenika, dok je na fakultetima akademske 2016/2017. upisano 20 studenata romske i egipćanske populacije.

Za pohvalu je implementacija programa stipendiranja Roma i Egipćana po kojem srednjoškolci dobijaju mjesečne stipendije od 60 eura, a studenti u iznosu od 150 eura, za šta Ministarstvo za ljudska i manjinska prava godišnje opredijeli 80.000 eura, radi motivacije za nastavak školovanja, jer su stope odustajanja od školovanja i dalje visoke, čak 69% Roma napušta školovanje poslije osnovne škole. U cilju motivacije za nastavak školovanja, ali i zbog što brže integracije pripadnika romske i egipćanske populacije u sve tokove društvenog života, Ministarstvo redovno finansira i organizuje ljetovanja i zimovanja za učenike šestog, sedmog i osmog razreda.

Odbor podstiče nadležne državne organe da, u saradnji sa civilnim sektorom i predstavnicima romske zajednice, nastave sprovođenje kampanja, stipendiranje, raspodjelu besplatnih udžbenika i školskog pribora i druge aktivnosti usmjerene na postizanje većeg obuhvata romske i egipćanske djece na svim nivoima obrazovanja, jer je to ključni preduslov za njihovo uključivanje u sve tokove društvenog života.

3. Odbor pohvaljuje aktivnosti preduzete u zdravstvenoj zaštiti pripadnika romske i egipćanske populacije i naglašava značaj godišnjih preventivnih pregleda, imunizacije djece i edukativnih radionica koje doprinose jačanju svijesti o potrebi čuvanja zdravlja. Takođe, Odbor pohvaljuje angažovanje medijatora u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana za koje očekuje da će biti kvalitetna spona između romske i egipćanske populacije i državnih institucija.
4. Polazeći od činjenice da je 95,23% pripadnika romske i egipćanske populacije sa evidencije Zavoda za zapošljavanje bez zanimanja i stručne spreme, što utiče na visoku stopu njihove nezaposlenosti, Odbor preporučuje intenziviranje javnih kampanja usmjerenih na promociju važnosti obrazovanja i smanjenje broja ranih ugovorenih brakova utemeljenih u romskoj kulturi i tradiciji. Odbor prepoznaje ostvarene rezultate u zapošljavanju, o čemu svjedoče podaci da je u 2016. u programe aktivne politike zapošljavanja uključeno 22 pripadnika ove populacije, u sedam lokalnih javnih radova osam lica, u državni javni rad „Neka bude čisto“ 10 pripadnika romske i egipćanske populacije, a na sezonskim poslovima zaposlena su 62 lica. Ohrabruje informacija da će Zavod za zapošljavanje u 2017. godini za aktivne politike zapošljavanja izdvojiti 2,8 miliona eura, od čega 50.000 eura za Rome, kao i da će Zavod biti korisnik sredstava iz operativnog programa „Razvoj ljudskih resursa 2012-2013“ koji se finansira iz IPA IV komponente i kroz realizaciju projekata ukupne vrijednosti 85.000 eura doprinijeće i zapošljavanju Roma.
5. S obzirom da je regulisanje pravnog statusa osnov za ostvarivanje svih drugih prava, Odbor pohvaljuje aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova, UNHCR-a i nevladine organizacije „Pravni centar“ preduzete u cilju regulisanja pravnog statusa raseljenih i interno-raseljenih lica u Crnoj Gori, čijim djelovanjem je u periodu od 7. novembra 2009. go 1. juna 2017. od 14. 371 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine riješeno 13.866 zahtjeva, dok je za 505 zahtjeva postupak u toku.
6. Odbor pozdravlja aktivnosti na izgradnji socijalnih stanova preduzete u okviru Regionalnog stambenog programa i IPA projekta koje su rezultirale izgradnjom 48 stambenih jedinica u Kampu Konik i 62 stambene jedinice u Nikšiću, dok se privodi kraju izgradnja dodatnih 120 stambenih jedinica u Kampu Konik. Odbor izražava uvjerenje da će se završetkom 94 stambene jedinice u Beranama i dodatne 51 stambene jedinice u Kampu Konik u značajnoj mjeri riješiti preostali problemi ove populacije u oblasti stanovanja. S obzirom da je u proteklom periodu veća pažnja bila usmjerena na rješavanje stambenih potreba raseljenih i interno-raseljenih Roma, Odbor preporučuje da se ubuduće više aktivnosti usmjeri na domicilne Rome.

7. U cilju rješavanja problema prosjačenja i ranih ugovorenih brakova Odbor preporučuje multidisciplinarni pristup, kontinuiranu i koordiniranu saradnju državnih organa, lokalnih samouprava i nevladinog sektora kako bi se zajedničkim djelovanjem doprinijelo podizanju nivoa svijesti šire javnosti, a prvenstveno pripadnika romske zajednice o štetnosti ovih pojava.
Odbor pozdravlja najavljenju realizaciju kampanje o sprečavanju ugovorenih brakova i nasilja u porodici Ministarstva za ljudska i manjinska prava u saradnji sa UNICEF-om i Crvenim krstom.
8. U vezi sa ocjenom iz Izvještaja Evropske komisije da su Romi i dalje nedovoljno zastupljeni u politici, da ne postoji politička partija Roma, a da svoje učešće ostvaraju kroz građanske partije, predstavnici Roma su ocijenili da bi definisanje cenzusa za Rome u Zakonu o izboru odbornika i poslanika na način na koji je utvrđen cenzus za hrvatsku manjinu bio dobar početni korak, za šta je koordinator Programa ljudskih prava u NVO „Građanska alijansa“ najavio da će Skupštini Crne Gore uskoro dostaviti inicijativu za političku afirmaciju i predstavljanje Roma.
9. Odbor je zaključio da tradicionalni odnos većine prema Romima nije dobar i treba ga mijenjati, kao i tradiciju Roma. Takođe, iako je mnogo urađeno, ima prostora za dalji rad, a za poboljšanje položaja Roma ključno je školovanje, zapošljavanje i stanovanje.
10. Odbor za ljudska prava i slobode će, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju aktivnosti i mjera definisanih Akcionim planom za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori za 2017. godinu, kao i realizaciju ovog Zaključka.
11. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore, na upoznavanje i Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Ministarstvu rada i socijalnog staranja i Ministarstvu prosvjete, na dalji postupak.

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković